

**vLaamse
OUDERENRAAD**

Advies 2017/3

Over het ontwerp van decreet houdende de Vlaamse sociale bescherming

6 september 2017

Vlaamse Ouderenraad vzw — Broekstraat 49-53 — 1000 Brussel — www.vlaamse-ouderenraad.be

Inhoud

Krachtlijnen	3
1. Situering	4
2. Uitgangspunten Vlaamse Ouderenraad	4
3. Algemene bedenkingen bij het ontwerp van decreet	5
4. Financiering van de Vlaamse sociale bescherming	7
5. Informatie, toeleiding en begeleiding	9
6. Persoonsvolgende financiering	10
6.1. Zorgbudget	11
6.2. Zorgticket	12
6.3. Tegemoetkoming voor mobiliteitshulpmiddelen	14
7. Inschaling	15
8. Organisatiegebonden aspecten	15
9. Betrokkenheid gebruikers binnen de VSB	16

Krachtlijnen

Op vraag van Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin Jo Vandeuren brengt de Vlaamse Ouderenraad in dit document vanuit het perspectief van ouderen advies uit over het ontwerp van decreet houdende de Vlaamse sociale bescherming.

Voor de Vlaamse Ouderenraad moet de VSB kaderen in een bredere visie op het welzijns- en zorgbeleid. **Kernprincipes** daarin zijn de transitie naar een inclusief en leeftijdsonafhankelijk welzijns- en zorgbeleid, het centraal stellen van de zorgvrager, de garantie op betaalbare zorg, een vlotte toegang tot en toeleiding naar zorg en ondersteuning, en de automatische toekenning van rechten.

De Vlaamse Ouderenraad stelt vast dat de VSB enerzijds een aantal **praktische vereenvoudigingen** inhoudt voor de gebruiker, zoals het samenbrengen van diverse tegemoetkomingen, de creatie van een uniek loket als algemeen aanspreekpunt, de automatische rechtentoekenning en het vermijden van onnodige dubbele inschalingen. Ook de opdeling tussen een zorgbudget en een zorgticket biedt mogelijkheden om laagdrempeliger te communiceren.

Tegelijk worden met de VSB **ingrijpende hervormingen** vooropgesteld. Centraal hierin staat de invoering van de persoonsvolgende financiering. Via dit mechanisme wil de Vlaamse regering de regie en de autonomie van de gebruiker versterken en inzetten op een meer vraaggestuurde zorg. De Vlaamse Ouderenraad steunt deze beleidskeuze. Toch ziet de Vlaamse Ouderenraad op dit moment ook een aantal onvervulde randvoorwaarden die essentieel zijn voor die invoering, onder meer met betrekking tot de nood aan goede persoonlijke trajectbegeleiding en reële keuzevrijheid voor de gebruiker.

Voor de uitbouw van de VSB vraagt de Vlaamse Ouderenraad onder meer:

- het realiseren van een zorg- en welzijnsbeleid waarin ondersteuning afhangt van objectieve zorg- en ondersteuningsnoden, en niet van arbitraire leeftijdscriteria;
- een duidelijk groeipad voor de financiering vanuit algemene middelen en een plafonnering van de premie in verhouding tot die financiering vanuit de algemene middelen;
- een doordachte en voorzichtige invoering van de persoonsvolgende financiering, met overgangsmaatregelen ten aanzien van de huidige gebruikers;
- het concreet uittekenen van de trajectbegeleiding voor zorgvragers in de context van de persoonsvolgende financiering, en meer aandacht voor de hoge impliciete verwachtingen die gesteld worden ten aanzien van mensen met een zorgnood;
- de realisatie van een zorgaanbod dat reële keuzevrijheid mogelijk maakt;
- het uitwerken van een uniforme financiering in woonzorgcentra waarbij alle bewoners met een zwaar zorgprofiel kunnen genieten van een RVT-omkadering;
- de integratie van de bestaande tegemoetkomingen in een leeftijdsonafhankelijk gemoduleerd zorgbudget, gekoppeld aan objectieve zorgnoden en financiële draagkracht;
- het inkantelen van de VAPH-hulpmiddelen in de VSB;
- inspraak en betrokkenheid bij de verdere uitwerking van de VSB.

1. Situering

In dit advies schetst de Vlaamse Ouderenraad op vraag van Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin Jo Vandeurzen de belangrijkste bemerkingen en aandachtspunten namens ouderen bij het nieuwe ontwerp van decreet voor de Vlaamse sociale bescherming (VSB). Dit ontwerp van decreet vormt een nieuwe stap in de uitbouw van een aanvullende sociale bescherming gericht op mensen met zorg- en ondersteuningsnoden in Vlaanderen.

De conceptnota Vlaamse sociale bescherming uit 2015 schetste reeds de grote krijtlijnen van de toekomstige VSB, waarop de Vlaamse Ouderenraad toen [advies](#) uitbracht. De conceptnota werd in 2016 opgevolgd door een eerste decreet waarin de toekenning van de drie cashbudgetten (de Vlaamse zorgverzekering, het basisondersteuningsbudget voor personen met een handicap en de tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden) en de organisatie van de zorgkassen geregeld werd.

Het nieuwe ontwerp van decreet vervangt het decreet van 2016 en voegt daarbij diverse nieuwe pijlers toe. Deze omvatten de thuiszorg, de residentiële ouderenzorg, de geestelijke gezondheidszorg, de revalidatie, de transmurale zorg en de mobiliteitshulpmiddelen. Tegen januari 2019 wil de Vlaamse regering de integratie van de tegemoetkomingen, de mobiliteitshulpmiddelen en de residentiële ouderenzorg in de VSB afgerond hebben. Na 2019 volgt de integratie van de thuiszorg, de geestelijke gezondheidszorg, de psychiatrische verzorgingstehuizen, het beschut wonen en de revalidatie.

Tegelijk wordt in het ontwerp van decreet de basis gelegd voor de persoonsvolgende financiering. In de toekomst zullen mensen met zorg- en ondersteuningsnoden aanspraak kunnen maken op een zorgbudget en een zorgticket. Het zorgbudget omvat de financiële ondersteuning die de zorgvrager cash ontvangt en vrij kan besteden. Het zorgticket slaat op de rechtstreekse tussenkomst van de Vlaamse overheid in de kosten voor de zorg bij erkende zorgaanbieders.

Gezien het belang van de Vlaamse sociale bescherming voor de ondersteuning van ouderen met een zorgbehoefte, waardeert de Vlaamse Ouderenraad de betrokkenheid bij de uitwerking van de VSB. In zijn advies vertrekt de Vlaamse Ouderenraad vanuit het perspectief van de ouderen. Het advies beperkt zich tot de grote lijnen en belangrijke concepten voor de gebruikers.

2. Uitgangspunten Vlaamse Ouderenraad

Voor de Vlaamse Ouderenraad dient de Vlaamse sociale bescherming te kaderen binnen een bredere visie op het zorg- en welzijnsbeleid. De volgende kernprincipes zijn daarbij essentieel voor de Vlaamse Ouderenraad.

De transitie naar een inclusief en leeftijdsonafhankelijk welzijns- en zorgbeleid

De Vlaamse Ouderenraad pleit voor een inclusief en leeftijdsonafhankelijk welzijns- en zorgbeleid waarbij niet de leeftijd maar de zorg- en ondersteuningsnoden en levensdoelen van de zorgvrager het centrale

uitgangspunt vormen. Dit vergt een gelijkwaardige behandeling en ondersteuning van alle personen met gelijkaardige zorgnoden.

Het centraal stellen van de persoon met een zorgnood

Samen met zijn mantelzorgers moet de persoon met een zorg- en ondersteuningsnood voor de Vlaamse Ouderenraad centraal staan binnen de organisatie van de zorg. Deze moet zo lang als mogelijk actief ouder kunnen worden en de regie over het eigen leven in handen kunnen houden, met aandacht voor het mentaal, sociaal en fysisch welzijn en de participatie aan de samenleving. De zorg moet afgestemd zijn op het geheel van persoonlijke noden en behoeften, en bijdragen tot een betere kwaliteit van leven.

De garantie op betaalbare zorg

Voor de Vlaamse Ouderenraad moet iedere zorgvrager een beroep kunnen doen op kwalitatieve, toegankelijke en betaalbare zorg. Financiële drempels die mensen met gezondheidsproblemen en een verlies aan zelfredzaamheid ervan weerhouden om professionele hulp en zorg in te roepen zijn voor de Vlaamse Ouderenraad onaanvaardbaar. Die financiële toegankelijkheid moet via solidariteit en overheidsregulering gegarandeerd worden.

Vlotte toegang tot en toeleiding naar gepaste zorg en ondersteuning

Voor mensen met een zorgnood is het niet altijd even evident om hun weg te vinden in het complexe zorglandschap. De Vlaamse Ouderenraad pleit dan ook voor het vereenvoudigen van de toegang tot zorg en ondersteuning, het versterken van de samenwerking tussen zorg- en welzijnsactoren en het stroomlijnen van de complexiteit in tegemoetkomingen en andere vormen van ondersteuning. Ouderen vragen laagdrempelige informatie en een vlotte toeleiding naar de ondersteuningsvorm die overeenstemt met hun wensen en noden. Vraaggestuurde zorg mag er niet toe leiden dat zij er alleen voor staan in hun zoektocht naar gepaste zorg.

De automatische toekenning van rechten

Het komt nog te vaak voor dat ouderen niet of slecht geïnformeerd zijn over de rechten waarvoor ze in aanmerking komen. Het automatisch toekennen van rechten is daarom een belangrijke prioriteit in de strijd tegen onderbescherming en het niet-gebruik (non-take-up) van rechten bij ouderen. Zolang het voor bepaalde rechten niet mogelijk is ze automatisch toe te kennen, moet er actief ingezet worden op het proactief opsporen en toeleiden van potentiële rechthebbenden en het beter bekendmaken van het ondersteuningsaanbod.

3. Algemene bedenkingen bij het ontwerp van decreet

De uitbouw van de Vlaamse sociale bescherming vormt voor de Vlaamse Ouderenraad een belangrijk antwoord op de nood aan **vereenvoudiging en transparantie** in de ondersteuning van mensen met een zorgbehoefte. Het samenbrengen van de diverse tegemoetkomingen, de creatie van een uniek loket als algemeen aanspreekpunt voor de VSB, de automatische toekenning van rechten en het vermijden van onnodige dubbele inschalingen zijn daarbij belangrijke aspecten vanuit het oogpunt van de gebruiker.

De Vlaamse Ouderenraad waardeert ook de keuze voor de uitwerking van een volledig **nieuw decreet VSB**, dat het voorgaande vervangt. Dit versterkt de duidelijkheid en overzichtelijkheid van de VSB in zijn diverse onderdelen.

Binnen de VSB wordt een duidelijke keuze gemaakt voor de **persoonsvolgende financiering**. Daarbij krijgt de gebruiker op basis van objectief vastgestelde behoeften een aangepast pakket aan tegemoetkomingen en trekkingsrechten die hij kan gebruiken om zelf zijn zorg en ondersteuning samen te stellen. Dit mechanisme zou de regie en de autonomie van de gebruiker moeten versterken. Voor de Vlaamse Ouderenraad mag dit evenwel niet als een vanzelfsprekendheid gezien worden. Allereerst kan de persoonsvolgende financiering alleen werken als er sprake is van een voldoende groot, kwalitatief en toegankelijk aanbod aan geïntegreerde zorg. Daarnaast is de Vlaamse Ouderenraad ook bezorgd over de impliciete verwachtingen ten aanzien van zorgvragers en hun mantelzorgers. Het invullen van de eigen regie in een vraaggestuurd zorglandschap vergt immers het vermogen om de eigen noden te formuleren, vertrouwdheid met het onderscheid tussen de diverse zorgactoren, het kennen van de juiste aanspreekpunten, het overwinnen van drempels op vlak van toegankelijkheid en geletterdheid, de bereidheid om hulp te vragen, enz. Het risico dat bepaalde mensen hierbij uit de boot vallen, is en blijft reëel. Een sluitend systeem op vlak van vraagdetectie en persoonlijke begeleiding is dan ook essentieel. De Vlaamse Ouderenraad verwijst tot slot ook naar de basisvoorwaarden voor de invoering van de persoonsvolgende financiering zoals deze geformuleerd werden in het [advies 2013/4 over de overdracht van de ouderenzorg naar Vlaanderen](#).

De opdeling tussen een **'zorgbudget'** en een **'zorgticket'** biedt volgens de Vlaamse Ouderenraad mogelijkheden om laagdrempeliger te communiceren en mensen met een zorgbehoefte en hun mantelzorgers vlotter wegwijs te maken in het ondersteuningsaanbod. Toch zal de nieuwe naamgeving op korte termijn ook voor heel wat uitdagingen zorgen. Een informatiecampagne vanuit de overheid via verschillende kanalen is daarom wenselijk, aanvullend op de informatieverstrekking vanuit de zorgkassen en de noodzakelijke toeleiding van de diverse eerstelijnsactoren.

Cruciaal voor de persoonsvolgende financiering is het maken van een correcte vertaalslag van de objectief en eenduidig in kaart gebrachte noden naar het recht op de benodigde ondersteuning en zorg. Momenteel is het echter nog niet duidelijk **welke zorg- en ondersteuningsfuncties** exact gedekt zullen worden door het zorgticket. De Vlaamse Ouderenraad hoopt hierover snel duidelijkheid te krijgen.

De Vlaamse Ouderenraad stelt helaas ook vast dat een aantal elementen in tegenstrijd zijn met het streven naar de realisatie van een inclusief en **leeftijdsonafhankelijk welzijns- en zorgbeleid**. In de conceptnota VSB was niet alleen sprake van de inkanteling van de mobiliteitshulpmiddelen, maar ook van de (leeftijdsgebonden) hulpmiddelen voor personen met een handicap die niet gerelateerd zijn aan mobiliteit. Die laatste zijn echter niet terug te vinden in het ontwerp van decreet. De Vlaamse Ouderenraad wijst nogmaals op de ambitie uit het regeerakkoord om tot een leeftijdsonafhankelijk hulpmiddelenbeleid te komen, en betreurt deze gemiste kans om daarvoor een belangrijke stap te zetten. Bovendien wordt er binnen de tegemoetkomingen voor mobiliteitshulpmiddelen opnieuw een leeftijdsonderscheid gecreëerd door de renting van hulpmiddelen in de thuiszorg enkel te introduceren bij ouderen.

Verder blijft de kloof tussen zorg en ondersteuning voor personen met een handicap, chronisch zieken en ouderen met zorgnoden bestaan door het scheiden van de VSB en de niet-rechtstreeks toegankelijke zorg voor personen met een handicap en door de sectorgebonden uitvoering van de persoonsvolgende financiering. De Vlaamse Ouderenraad blijft pleiten voor de **ontschotting** tussen de ondersteuning vanuit het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH) en andere welzijns- en zorgsectoren in het streven naar een gelijkwaardige ondersteuning voor mensen met dezelfde zorgnoden.

De Vlaamse overheid schiet momenteel tekort in de financiering van de zorgkost en het bieden van garanties op zorg. Hierdoor botsen ouderen met zorgnoden onder meer op **wachlijsten en hoge facturen**. Vandaag rekenen voorzieningen door een gebrek aan subsidiëring en andere werkingsmiddelen kosten die de kwaliteit ten goede komen door aan de gebruiker. De VSB komt al een stuk tegemoet aan de betaalbaarheid van de residentiële ouderenzorg. Toch zijn er volgens de Vlaamse Ouderenraad nog bijkomende maatregelen noodzakelijk: een heldere definiëring van de publiek verzekerde zorg en ondersteuning en organisatiegebonden kosten; een evaluatie naar een mogelijke plafonnering van de eigen bijdragen in woonzorgcentra, het reguleren en controleren van de dagprijzen, ... Het recht op zorg impliceert immers dat de overheid de toegang van alle ouderen tot een kwalitatief en betaalbaar zorgaanbod garandeert.

Evenmin kan de Vlaamse Ouderenraad eromheen dat mensen met een zorgnood op **korte termijn** weinig reële verbeteringen zullen ervaren in het kader van de VSB. Naast de zorgkassen als nieuw aanspreekpunt en een aantal hervormingen in het kader van de mobiliteitshulpmiddelen, situeren de meeste aangekondigde hervormingen zich op de lange termijn. Voelbare verbeteringen zoals de indexering van de zorgverzekering en het afschaffen van de opschorting van rechten als sanctie zijn onzeker qua timing en slechts onder voorbehoud van budgettaire middelen. Ook het integreren en optimaliseren van de drie zorgbudgetten (het zorgbudget voor zwaar zorgbehoevenden, basisondersteuningsbudget en het zorgbudget voor ouderen met een zorgnood) blijft veraf. De Vlaamse Ouderenraad vraagt dan ook om in afwachting van de grotere hervormingen te blijven zoeken naar transitie maatregelen die de betaalbaarheid, toegankelijkheid en kwaliteit van de zorg verbeteren.

4. Financiering van de Vlaamse sociale bescherming

De Vlaamse Ouderenraad blijft bezorgd over de financiering van de verdere uitbouw van de Vlaamse Sociale Bescherming. Voor de Vlaamse Ouderenraad moeten de **persoonlijke bijdragen** ondergeschikt blijven aan de financiering vanuit de algemene middelen. Een duidelijk groeipad voor de financiering van de VSB vanuit algemene middelen is onmisbaar wil men de VSB duurzaam vorm kunnen geven in een context van stijgende zorgnoden.

De Vlaamse Ouderenraad vraagt het bedrag van de **premie te plafonneren** in verhouding tot de algemene middelen. Indien een substantiële verhoging van de inkomsten uit de premies in de toekomst toch noodzakelijk zou worden, pleit de Vlaamse Ouderenraad voor de omvorming van de huidige forfaitaire premie naar een inkomensgerelateerde premie. De Vlaamse Ouderenraad waardeert dan ook dat deze

mogelijkheid in het ontwerp van decreet is voorzien. Belangrijk in dit geheel is dat de balans tussen het solidariteitsprincipe en het verzekeringsprincipe voor de burger bewaakt wordt.

De zorgkassen moeten instaan voor **transparantie over de VSB-bijdrage**. Tot deze taakinvulling behoort volgens de Vlaamse Ouderenraad ook de verantwoordelijkheid om er op toe te zien dat mensen hun premie (tijdig) betalen. De Vlaamse Ouderenraad pleit ervoor om een mechanisme in te bouwen waarbij zorgkassen permanent de aansluitingsvoorwaarden bij hun leden monitoren en tijdig ingrijpen waar nodig, zodat het aantal sancties wegens niet-betaling tot het minimum beperkt wordt. Mensen die niet tijdig betalen moeten voldoende duidelijke signalen krijgen en in begrijpelijke taal geïnformeerd worden over het belang van de betaling van de bijdrage en de gevolgen van niet-betaling.

De Vlaamse Ouderenraad stelt vast dat het ontwerp van decreet bepaalde sanctiebepalingen aanscherpt. Voortaan volgt al een **administratieve geldboete** wanneer mensen de bijdrage twee keer laattijdig, niet of onvolledig betalen. Hoewel daarbij een lager tarief gehanteerd wordt voor mensen met de verhoogde tegemoetkoming, vreest de Vlaamse Ouderenraad dat deze maatregel bij mensen in kwetsbare situaties een armoedeverhogend effect met zich mee zal brengen. De Vlaamse Ouderenraad vraagt de Vlaamse overheid het profiel van de mensen die gesanctioneerd worden in kaart te brengen. Daarnaast moeten mensen die gesanctioneerd worden duidelijke en laagdrempelige informatie krijgen over er de mogelijkheid om een gemotiveerd bezwaar aan te tekenen tegen de administratieve geldboete.

De Vlaamse overheid zal **achterstallige premies** waar mogelijk verrekenen via de VSB-tegemoetkomingen. Voor bewoners in woonzorgcentra en psychiatrische verzorgingstehuizen worden de achterstallige bijdragen in mindering gebracht van het Vlaams zorgbudget voor zwaar zorgbehoevenden. Voor de thuiszorg, de geestelijke gezondheidszorg, het beschut wonen, de revalidatie en de mobiliteitshulpmiddelen is deze maatregel niet mogelijk. De zorgkas zal hier eerst de premiebetaling in orde moeten brengen en nadien pas de rechten openen. De Vlaamse Ouderenraad vreest dat deze procedure vertragingen met zich zal meebrengen waarbij personen met een dringende zorgnood (tijdelijk) uitgesloten worden van essentiële ondersteuning. De Vlaamse Ouderenraad stelt zich dan ook de vraag of er een alternatief mogelijk is waarbij in het geval van dringende zorgnoden het recht op zorg en ondersteuning reeds geopend kan worden terwijl de premie nog in orde gebracht wordt.

Voor mensen die zich in een situatie van **behartigenswaardigheid** bevinden wanneer ze een beroep doen op zorg, voorziet de Vlaamse overheid wel een vrijstelling van de inning van niet-betaalde bijdragen zodat deze geen hindernis vormen voor de toegang tot zorg. De Vlaamse Ouderenraad vraagt om te bekijken of ook mensen met een cognitieve aandoening in aanmerking genomen kunnen worden voor deze maatregel, zodat ook zij in behartigenswaardige situaties vlot toegang krijgen tot het zorgticket.

De Vlaamse Ouderenraad dringt erop aan dat de **opschorting van rechten** als sanctie op korte termijn afgeschaft wordt. Gezien dit sanctiesysteem het recht op zorg en ondersteuning fundamenteel ondermijnt voor mensen die wegens armoede, dementie of andere redenen ooit niet tijdig betaald hebben, beschouwt de Vlaamse Ouderenraad dit sanctiemechanisme buiten proportie.

De Vlaamse Ouderenraad acht het aangewezen dat de modaliteiten van het bijdrage- en sanctiesysteem verder uitgewerkt worden in **dialog met de diverse doelgroepen** om na te gaan waar er aanpassingen of verfijningen mogelijk zijn om de impact op mensen in een financieel kwetsbare situatie zoveel mogelijk te beperken.

Mensen die in **Brussel** wonen, kunnen zich vrijwillig aansluiten bij de VSB. De Vlaamse Ouderenraad staat achter de voorziene maatregel om bij de toevoeging van nieuwe pijlers in de VSB, de inwoners van Brussel de mogelijkheid te geven om gedurende een bepaalde termijn zonder wachttijd aan te sluiten bij de VSB. De Vlaamse Ouderenraad blijft evenwel bezorgd dat mensen die (onbewust) niet aangesloten zijn bij de VSB en bijgevolg geen recht hebben op een zorgbudget, in de toekomst voor financiële barrières komen te staan wanneer ze een beroep willen doen op een Vlaamse zorgaanbieder. Verder vraagt de Vlaamse Ouderenraad zich af hoe de inwoners van Brussel telkens adequaat en laagdrempelig geïnformeerd zullen worden over de toevoeging van nieuwe pijlers in de VSB en over de eventuele gevolgen van hun niet-aansluiting.

Tegelijk stelt de Vlaamse Ouderenraad zich vragen over de **afstemming** met de voorziene Brusselse zelfstandigheidsverzekering, vooral vanuit het perspectief van de burger. Er moet constructief toegewerkt worden naar een volwaardig systeem van sociale bescherming voor de inwoners van Brussel. Toegankelijkheid en transparantie voor de burger zijn daarbij essentieel. Voor de Vlaamse Ouderenraad bestaat momenteel onvoldoende duidelijkheid over de manier waarop beide systemen zich tot elkaar zullen verhouden. Dit dient verder onderzocht en uitgeklaard te worden.

In het verlengde daarvan stelt de Vlaamse Ouderenraad een discrepantie vast in de toegang tot het zorgbudget tussen mensen die vanuit de EU in Vlaanderen of Brussel komen wonen, en mensen die vanuit Wallonië naar Vlaanderen of Brussel verhuizen. Wat dit betreft, acht de Vlaamse Ouderenraad een constructief overleg en goede **samenwerkingsakkoorden tussen de deelstaten** noodzakelijk om te vermijden dat er breuken ontstaan in het recht op ondersteuning voor personen met een zorgbehoefte.

5. Informatie, toeleiding en begeleiding

De **zorgkassen** vervullen als uniek loket een essentiële rol in de informatieverstrekking, toeleiding en rechtentoekenning voor mensen met zorgnoden. De Vlaamse Ouderenraad vraagt te waken over hun toegankelijkheid en bekendheid bij de burger. De zorgkas moet lokaal nabij en fysiek toegankelijk zijn, en zowel telefonisch als digitaal bereikbaar zijn voor vragen. Er moet op toegezien worden dat er geen knelpunten ontstaan waardoor het voor bepaalde mensen moeilijk is om op hun dienstverlening een beroep te doen.

De Vlaamse Ouderenraad stelt zich de vraag in hoeverre de modale burger al echt op de hoogte is van de rol van de zorgkassen binnen de VSB. Ook voor dit aspect van de VSB kan het wenselijk zijn om vanuit de Vlaamse overheid een **informatiecampagne** naar de burgers toe op te zetten. Deze moet vooral tot doel hebben om burgers te informeren over het bestaan en de opdracht van de zorgkassen zodat ze vlot hun weg hiernaartoe vinden.

De Vlaamse Ouderenraad staat erop dat de zorgkassen voldoende aandacht besteden aan hun opdracht om mensen te **informer**en over de Vlaamse sociale bescherming. Zij moeten zorgen dat het voor de persoon met een zorgnood en zijn omgeving duidelijk is welk traject er afgelegd moet worden vanaf de vaststelling van de zorgnood tot het verkrijgen van de gepaste zorg, en op wie zij een beroep kunnen doen om hen daarbij te begeleiden.

Allicht zullen niet alle mensen die (plots) geconfronteerd worden met een zorgnood onmiddellijk de weg vinden naar hun zorgkas of een andere ondersteunende dienst die hen kan bijstaan in de zoektocht naar gepaste zorg en ondersteuning. De Vlaamse Ouderenraad wijst dan ook op het belang van **vraagdetectie en toeleiding** vanuit de eerste lijn en het geïntegreerd breed onthaal. Tegelijk moet de zorgkas proactief optreden van zodra er signalen of vaststellingen gebeuren die wijzen op een zorgnood, in het bijzonder bij mensen met een laag inkomen. De Vlaamse regering moet hiervoor voldoende middelen voorzien.

6. Persoonsvolgende financiering

De persoonsvolgende financiering wordt ingevuld als een **geheel van tegemoetkomingen en trekkingsrechten** op maat van de gebruiker. Dit kan bestaan uit een zorgbudget dat de zorgvrager cash ontvangt, een zorgticket dat via een trekkingsrecht wordt toegekend en tegemoetkomingen voor mobiliteitshulpmiddelen. De persoonsvolgende financiering vertrekt vanuit de objectief vastgestelde zorgnoden van de gebruiker en maakt zo een meer vraaggestuurde zorg mogelijk. Qua uitgangspunten ligt dit financieringsmechanisme dus in lijn met de vraag van de Vlaamse Ouderenraad naar een meer geïntegreerde zorg waarbij de zorgvrager centraal staat.

Ondanks de sterke uitgangspunten is de Vlaamse Ouderenraad **bezorgd over de concrete uitwerking** van de persoonsvolgende financiering in de ouderenzorg. Het is nog onduidelijk welke zorg verzekerd zal worden door het zorgticket, in welke mate de gebruiker vlot verschillende zorgvormen zal kunnen combineren en hoe naadloos de gebruiker zal kunnen overschakelen van de ene naar de andere zorgvorm wanneer zijn nood aan zorg en ondersteuning verandert. De Vlaamse Ouderenraad is tevens bekommerd om de mogelijke effecten die kunnen leiden tot een te ver doorgedreven marktwerking in de ouderenzorg. Het is een positief gegeven dat personen met een zorgnood het zorgticket enkel kunnen gebruiken bij een erkende zorgaanbieder. Toch is het volgens de Vlaamse Ouderenraad cruciaal dat de Vlaamse overheid erover waakt dat mensen met zorgprofielen die minder aantrekkelijk zijn voor zorgaanbieders, niet ontzegd worden van de zorg die ze nodig hebben.

De Vlaamse Ouderenraad vraagt een aangepaste procedure voor situaties waarin bijvoorbeeld de mantelzorg plots wegvalt en/of waarin er een **dringende nood aan zorg** is. Alle personen met een zorgnood moeten op ieder moment de gepaste professionele zorg en ondersteuning kunnen krijgen afgestemd op hun evoluerende noden.

Bij de invoering van de persoonsvolgende financiering moet erover gewaakt worden dat de huidige gebruikers geen negatieve impact ondervinden in hun zorg en financiële ondersteuning. Voor de Vlaamse

Ouderenraad is het daarom belangrijk een **ruime overgangperiode** te voorzien met een zorgvuldige voorbereiding en monitoring.

Het is aangewezen om de uitrol van de persoonsvolgende financiering in de sector voor personen met een handicap **grondig te evalueren** en op punt te stellen en pas daarna stapsgewijs de transitie te maken naar de andere zorgsectoren. Tegelijk mag de sectorgebonden uitwerking van de persoonsvolgende financiering de uiteindelijke realisatie van een inclusief en leeftijdsonafhankelijk hulpmiddelenbeleid niet onmogelijk maken.

De Vlaamse Ouderenraad ziet **trajectbegeleiding** in het landschap van de persoonsvolgende financiering als een belangrijk recht van de zorgvrager. Het is essentieel dat de nood aan deze begeleiding niet tot meerkosten mag leiden voor de gebruiker. Het voorzien van de vereiste begeleiding van de zorgvrager in het kader van de persoonsvolgende financiering komt momenteel te weinig uit de teksten naar voor. De Vlaamse Ouderenraad pleit ervoor om dit expliciet mee op te nemen in het decreet VSB. Verder moet ook de rol en betrokkenheid van het netwerk van de ouderen en de eventuele vertrouwenspersoon, wettelijk vertegenwoordiger of bewindvoerder binnen dit traject een duidelijke plaats krijgen.

De inkanteling van de **financiering voor woonzorgcentra** in de VSB is voorzien vanaf 2019. Om de continuïteit te garanderen wordt het huidige financieringsmechanisme tijdelijk zonder wijzigingen overgenomen. De Vlaamse Ouderenraad vraagt met aandrang om in aanloop naar de persoonsvolgende financiering alvast een uniforme financiering uit te werken waarbij alle bewoners met een zwaar zorgprofiel kunnen genieten van een RVT-omkadering. Deze maatregel is noodzakelijk vooraleer de overstap gemaakt kan worden naar de persoonsvolgende financiering en het invoeren van het zorgticket, waarbij enkel de zorgzwaarte en niet langer de RVT- of ROB-erkenning van tel is. Tegelijk kunnen woonzorgcentra hierdoor het noodzakelijke bijkomend personeel inzetten om kwalitatieve basiszorg te bieden.

6.1. Zorgbudget

De Vlaamse Ouderenraad steunt de voorgenomen **integratie** van de bestaande tegemoetkomingen in een gemoduleerd zorgbudget. Het terugbrengen van de diverse premies tot een gedifferentieerd zorgbudget is eenvoudiger en transparanter voor de gebruiker en verkleint de kans op non-take-up. Het spreekt voor zich dat de mogelijkheid tot automatische toekenning van dit zorgbudget van cruciaal belang is.

In de memorie van toelichting stelt de Vlaamse regering dat dit zorgbudget **gemoduleerd** wordt naar zorgzwaarte en ten dele inkomensgerelateerd zal zijn. De Vlaamse Ouderenraad is tevreden met dit uitgangspunt, dat in lijn ligt met de huidige tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden (THAB).

Voor de Vlaamse Ouderenraad is het essentieel dat het uiteindelijke geïntegreerde zorgbudget kadert in een inclusief en **leeftijdsonafhankelijk** zorg- en welzijnsbeleid. Daarin krijgen mensen met dezelfde zorgnoden een gelijkwaardige ondersteuning, zonder onderscheid naar leeftijd. Daarbij dienen de resterende leeftijdsgebonden tegemoetkomingen op federaal niveau, waaronder de integratietegemoetkoming, wel in rekening genomen te worden. Daarnaast moeten ook een aantal

praktische verschillen tussen de diverse zorgbudgetten aangepakt worden. De Vlaamse Ouderenraad verwijst hierbij onder meer naar zijn vraag voor de retroactieve toekenning van de zorgverzekering vanaf de eerste maand na aanvraag en de indexering van de tegemoetkoming van de zorgverzekering, beide in lijn met de huidige tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden.

Het **inkomensgerelateerde luik** volgt best het model van de THAB, waarbij de tegemoetkoming gradueel mee evolueert met het beschikbare inkomen en de verminderde zelfredzaamheid van de zorgvrager. Indien de Vlaamse overheid ervoor kiest om het **bestaansmiddelenonderzoek** voor het zorgbudget voor ouderen inhoudelijk te verfijnen, vraagt de Vlaamse Ouderenraad uitdrukkelijk om hierbij betrokken te worden.

Om de betaalbaarheid van de zorg te garanderen, is het van belang dat de diverse zorgbudgetten **jaarlijks automatisch geïndexeerd** worden. Bij een integratie van de zorgverzekering met de THAB moet deze automatische indexering toegepast worden op het volledige bedrag, zonder dit te koppelen aan de beschikbare middelen. De tegemoetkoming moet welvaartsvast zijn zodat ze de stijging van de lonen volgt.

De eerste stap in de integratie van de zorgbudgetten is het gebruik van de BelRAI-screener als **gemeenschappelijk inschalingsinstrument**. De keuze om hiervoor niet langer een aparte schaal te hanteren, moet het volgens de Vlaamse Ouderenraad mogelijk maken om op meer regelmatige basis na te gaan of een zorgbehoevende oudere na verloop van tijd geen recht heeft op een hogere tegemoetkoming. Momenteel gebeuren er immers weinig herinschalingen met de medisch-sociale schaal. Daardoor zijn er heel wat ouderen die allicht aanspraak kunnen maken op een hoger bedrag van de THAB, maar niet uitgenodigd worden voor een nieuwe inschaling en zelf onvoldoende op de hoogte zijn van het belang daarvan. Wanneer in de toekomst bij een nieuwe inschaling met de BelRAI-screener vastgesteld wordt dat de zorgnood van een oudere verzwaard is, zou er **automatisch een aanpassing van het zorgbudget** moeten gebeuren in lijn met de categorie van verminderde zelfredzaamheid waarin de oudere zich bevindt.

In het kader van de integratie van de verschillende zorgbudgetten pleit de Vlaamse Ouderenraad voor een zorgvuldige voorbereiding en monitoring. Deze moet de verschuivingen op vlak van rechthebbenden en ondersteuning in kaart brengen, zodat het **standstill-beginsel** bewaakt wordt en tijdig ingrijpen mogelijk is.

6.2. Zorgticket

De Vlaamse Ouderenraad sluit zich aan bij de keuze van de Vlaamse overheid om de zorgkosten te financieren met **een voucher of een trekkingsrecht** voor zorg en ondersteuning. Dit zorgticket moet flexibel en zonder bijkomende administratie of vertraagde dienstverlening ten aanzien van de gebruiker ingezet kunnen worden bij erkende aanbieders, die moeten voldoen aan specifieke erkennings- en kwaliteitsnormen.

De Vlaamse Ouderenraad leest in het ontwerp van decreet dat de Vlaamse overheid de gehele of gedeeltelijke uitbetaling van het **zorgticket in cash** aan de persoon met een zorgnood via pilootprojecten zal uittesten. De Vlaamse Ouderenraad stelt zich vragen bij deze piste. Het trekkingsrecht op zich moet flexibel genoeg zijn om de regie over de zorg in eigen handen te nemen en de keuzevrijheid ten aanzien van erkende zorgaanbieders te garanderen. Als daaraan voldaan is, biedt een uitbetaling in cash weinig bijkomende meerwaarde en kan het bovendien situaties van financiële ouderenmis(be)handeling in de hand werken.

In eerste instantie pleit de Vlaamse Ouderenraad ervoor dat de **zorgkosten volledig gedekt worden door de VSB** en uitgekeerd worden via het zorgticket. Indien de Vlaamse overheid toch opteert om een gebruikersbijdrage te vragen voor de kost van publiek verzekerde zorg, dan moet deze gebaseerd zijn op de ingevulde zorgbehoefte en de financiële draagkracht, en los staan van de zorgvorm. Nu stelt het ontwerp van decreet echter dat de gebruikersbijdrage kan variëren afhankelijk van de zorgvorm. De Vlaamse Ouderenraad ziet dit als een belangrijk knelpunt. Het kan niet de bedoeling zijn dat mensen met eenzelfde zorgprofiel meer of minder moeten bijdragen voor hun zorg naargelang de zorgvorm waar ze een beroep op doen.

Voor de Vlaamse Ouderenraad is het van belang dat een persoon met een zorgnood zelf de invulling van zijn ondersteuning kan bepalen en ook zelf kan kiezen op welke erkende zorgactoren hij een beroep wilt doen. Deze **keuzevrijheid** is evenwel niet voor iedereen even vanzelfsprekend. Voor de Vlaamse Ouderenraad is het een prioriteit dat personen met een zorgnood (en hun mantelzorgers) op de hoogte zijn van hun rechten en zicht hebben op het zorg- en ondersteuningsaanbod, inclusief de kosten, de kwaliteit en wat ze mogen verwachten tegen welke prijs. Door het huidige kluwen en een gebrek aan transparantie is dit zelfs voor professionele hulpverleners een hele uitdaging. Daarnaast is er bijzondere aandacht nodig voor ouderen in kwetsbare situaties zoals personen met beginnende dementie, anderstalige ouderen, mensen met een lage geletterdheid of mensen die niet openstaan voor professionele zorg. Het is een positief gegeven dat de Vlaamse overheid concrete en intensieve multidisciplinaire samenwerkingen gaat stimuleren, waardoor personen met een zorgnood in de toekomst hopelijk beter hun weg vinden, beter geholpen worden in hun eigen buurt en meer betrokken worden bij de zorg die aansluit op hun noden. Dit dient zeker opgevolgd te worden.

In functie van de zorgbehoefte en keuzevrijheid van de persoon met een zorgnood zal er naast het financieringsmodel ook een goede organisatie van een gebiedsdekkend, gedifferentieerd en kwalitatief **aanbod** nodig zijn, afgestemd op reële zorgnoden en zorgprognoses. Voor de Vlaamse Ouderenraad is het een prioriteit dat iedere persoon met een zorgnood toegang krijgt tot publiek gefinancierde zorg en ondersteuning. Hiervoor is er een continue monitoring van de vraag- en aanbodzijde nodig om wachtlijsten ten gevolge van een ontoereikend aanbod en overcapaciteit ten gevolge van een overaanbod te vermijden.

6.3. Tegemoetkoming voor mobiliteitshulpmiddelen

Het inkantelen van de **tegemoetkomingen voor mobiliteitshulpmiddelen in de VSB** creëert mogelijkheden om personen met een mobiliteitsbeperking beter te ondersteunen. Door administratieve vereenvoudiging kunnen lange aanvraagprocedures verdwijnen en met het aanstellen van de zorgkas als algemeen aanspreekpunt wordt ook dit eenvoudiger voor de gebruiker. De budgetten voor mobiliteitshulpmiddelen die nu nog ten laste genomen worden door het VAPH worden geïntegreerd in de VSB samen met de tegemoetkomingen voor mobiliteitshulpmiddelen van het RIZIV. De bestaande leeftijdsdiscriminatie inzake de mobiliteitshulpmiddelen wordt weggewerkt. De Vlaamse overheid voorziet een bescheiden uitbreiding voor 65-plussers, voornamelijk gericht op elektronische rolstoelen.

De Vlaamse Ouderenraad is tevreden dat een aantal voorziene hervormingen al in 2019 doorgevoerd worden, maar betreurt sterk dat er in het ontwerp van decreet geen spoor meer terug te vinden is van maatregelen in de richting van een **volledig leeftijdsonafhankelijk hulpmiddelenbeleid**. Het is voor de Vlaamse Ouderenraad essentieel om de bevoegdheden op vlak van hulpmiddelen en zorg als één geheel te bekijken en niet te versnipperen. De uitwerking hiervan is fundamenteel voor de Vlaamse Ouderenraad en dringt zich op. Elke persoon met een beperking moet recht hebben op hulpmiddelen die hem of haar helpen om zelfstandig te leven en volwaardig te participeren aan de samenleving. Voor de Vlaamse Ouderenraad is het een prioriteit dat niet de leeftijd, maar de reële noden en behoeften van een individu van invloed zijn voor het bepalen van de tegemoetkoming of de terugbetaling van een hulpmiddel. De toegang tot kwaliteitsvolle hulpmiddelen moet voor alle personen met eenzelfde zorgbehoefte gegarandeerd worden. De Vlaamse Ouderenraad dringt aan op een integratie van de VAPH-hulpmiddelen in de VSB.

De Vlaamse overheid streeft ernaar om van **renting en hergebruik** de regel te maken en van het eigendomsrecht een uitzondering. Hoewel de Vlaamse Ouderenraad heel wat voordelen ziet in het rentingsysteem, valt deze maatregel moeilijk aan te moedigen wanneer deze voor nieuwe barrières tussen de zorg voor ouderen en deze voor personen met een handicap zorgt. De Vlaamse Ouderenraad kan zich niet vinden in de plannen van de Vlaamse overheid om het rentingsysteem in de thuiszorg exclusief toe te spitsen op 65-plussers.

De Vlaamse Ouderenraad leest in de memorie van toelichting dat **afwijkingen op hernieuwingstermijnen** mogelijk moeten zijn als aangetoond kan worden dat het mobiliteitshulpmiddel voor de opgelegde hernieuwingstermijn aan vervanging toe is. Op zich is dit een aanvaardbare overgangmaatregel waardoor ouderen die voor het verstrijken van de hernieuwingstermijn dringend een ander mobiliteitshulpmiddel nodig hebben, vlot een afwijking kunnen aanvragen. De Vlaamse Ouderenraad blijft evenwel bij zijn pleidooi om het voorziene arbitrair onderscheid naar leeftijd binnen de hernieuwingscriteria in zijn geheel te schrappen.

Niet alle ouderen hebben **kennis** over hulpmiddelen en het verduidelijken van hun vraag of nood is niet altijd evident. Hierbij is het noodzakelijk dat ze goed weten wie hen kan bijstaan in het adviserings- en begeleidingsproces om een gepast hulpmiddel te vinden dat tegemoet komt aan hun noden.

Voor de **verdere adviespunten** omtrent de mobiliteitshulpmiddelen verwijst de Vlaamse Ouderenraad naar zijn [advies 2017/1](#).

7. Inschaling

Ter vervanging van de huidige batterij aan inschalingsinstrumenten plant de Vlaamse overheid de implementatie van de BelRAI als **uniforme schaal** om de zorg- en ondersteuningsbehoeften vast te stellen. De Vlaamse Ouderenraad is van mening dat het invoeren van een uniforme schaal voor een aantal kwalitatieve verbeteringen kan zorgen ten aanzien van personen met een zorgnood: het vermijden van dubbele inschalingen, het bekomen van een objectief beeld van de volledige context als vertrekpunt voor een zorg- en ondersteuningsplan, het streven naar naadloze afstemming door middel van een intersectoraal inzetbaar instrument en de snelle opstart van zorg en ondersteuning.

Correcte indicatiestellingen en controles zijn voor de Vlaamse Ouderenraad essentieel om de kwaliteit voor gebruikers te waarborgen en vergoedingen correct toe te kennen. De Vlaamse Ouderenraad is tevreden met de oprichting van de **zorgkassencommissie** die op een uniforme wijze controle zal uitvoeren op de indicatiestellingen. Verder acht de Vlaamse Ouderenraad het wenselijk dat er steeds en mits toestemming van de persoon met een zorgnood, een mantelzorger of andere vertrouwenspersoon mee uitgenodigd wordt bij de indicatiestelling.

In het kader van hun recht om **beroep** aan te tekenen bij een beslissing van de zorgkas (administratief beroep of beroep bij de arbeidsrechtbank) moeten gebruikers op de hoogte zijn van de rechten en mogelijkheden die ze hebben voor het indienen van beroep en weten waar ze hiervoor terecht kunnen. De Vlaamse Ouderenraad suggereert hier om deze informatie automatisch mee te geven in de brief met de beslissing van de zorgkas.

8. Organisatiegebonden aspecten

Zorgaanbieders dragen naast de zorggebonden kosten ook **organisatiegebonden kosten** die geen verband houden met de individuele zorgbehoefte van een persoon (zoals bepaalde personeelskosten, ICT-kosten, preventie en veiligheid, kwaliteit, ...). De Vlaamse overheid voorziet binnen de VSB naast de zorggebonden financiering ook een luik voor de financiering van kosten verbonden aan een organisatie en plant een heroriëntering van de huidige werkingsmiddelen.

In het **huidige financieringssysteem** worden zorgaanbieders eerder beboet dan beloond wanneer de zelfredzaamheid van de gebruikers er weer op vooruit gaat. De Vlaamse Ouderenraad is van mening dat (financiële) incentives zorgaanbieders kunnen aanzetten om meer inspanningen te leveren die de kwaliteit van zorg én leven van de gebruikers bevorderen.

9. Betrokkenheid gebruikers binnen de VSB

Het ontwerp van decreet bevat verschillende bepalingen in het kader van de oprichting van advies- en expertencommissies. Om de centrale positie van de gebruiker ook in de praktijk van de nieuwe regelgeving en de verdere uitwerking van de VSB te verzekeren, vraagt de Vlaamse Ouderenraad om samen met de erkende gebruikers- en mantelzorgverenigingen actief **betrokken** te worden en **inspraak** te krijgen in de relevante nog op te richten commissies en inspraakorganen. Belangrijke organen en commissies om gebruikers in op te nemen zijn volgens de Vlaamse Ouderenraad in alle geval het Raadgevend comité, de Zorgkassencommissie, de multidisciplinaire administratieve beroepscommissie en de Adviescommissie Mobiliteitshulpmiddelen.

Goedgekeurd door het dagelijks bestuur op 6 september 2017

Jul Geeroms
Voorzitter

Nils Vandenweghe
Directeur